

Πρόκειται για τη μετάφραση του γερμανικού όρου που χρησιμοποιούσε ο Freud, Trieb, και τη λελογισμένη απόρριψη της μετάφρασης του στα Ελληνικά, με τη λέξη « ενόρμηση».

Αν αναφερθούμε στον Freud, και στα γερμανικά, Trieb είναι μια εσωτερική ώση, ώθηση, μια δυναμική διαδικασία η οποία ωθεί προς κάποιο σκοπό. Σύμφωνα με τον Freud, η ορμή εδράζεται ανάμεσα στο σωματικό και στο ψυχικό. Στον Freud υπάρχει πάντοτε ένας διϋσμός: στην αρχή ορμές σεξουαλικές και ορμές του εγώ, ή της αυτοσυντήρησης, από το 1920 και μετά, ορμές ζωής και ορμές θανάτου.

Στα γαλλικά υιοθετήθηκε ο όρος pulsion και στα αγγλικά, δυστυχώς, (ακόμα και στην standard edition) ο όρος instinct ενώ το ένστικτο είναι μια προδιαγεγραμμένη κίνηση, με προδιαγεγραμμένη ακολουθία πράξεων, η οποία εκλύεται από ένα συγκεκριμένο ερέθισμα.

Στο γερμανο-γερμανικό λεξικό Wahrig Deutsches Worterbuch, Trieb είναι μια εσωτερική ώθηση- παρόρμηση, Dra
ng des Triebes
, ώση της ορμής, η οποία ισχύει για τα φύλα (αρσενικό- θηλυκό), για τα κύματα, για την ανάπτυξη των φυτών, της γης. Είναι η δύναμη η οποία ωθεί εκ των έσω ένα φυτό να αναπτυχθεί. Προέρχεται από το αρχαίο γερμανικό Trieft.
Προτού έλθουμε στα γερμανο-ελληνικά μεταγενέστερα λεξικά, ας πάμε στις ρίζες της ελληνικής γλώσσας, της γλώσσας αυτής που διατηρήθηκε περισσότερο από κάθε άλλη στον κόσμο και που ο πλούτος της είναι τέτοιος, ώστε και σήμερα, όσες επιστήμες χρειάζονται έναν καινούργιο όρο, ανατρέχουν στα ελληνικά για να τον δημιουργήσουν.

Απαραίτητη αρχή για τα ελληνικά αποτελεί, και το παραδέχονται όλοι, το λεξικό Liddell-Scott: ορμή
είναι

1ον) η ορμητική κίνησις προς τα εμπρός, συνηθέστερον επί πραγμάτων, πυρός, κύματος, ανέμων.

2ον: Η πρώτη κίνησις εις τι πράγμα, προσπάθεια, προσοχή ή επιμέλεια, όπως πράξη τις τι συναπτόμενον προς το επιθυμείν. Μια ορμή = ομοθυμαδόν, ένθερμος επιθυμία προς τι ή δια τι.

Το κυριότερο: εν τη ιστορική φιλοσοφία, ορμαί καλούνται αι άνευ λόγου ορμέμφυτοι διαθέσεις, κατ' αντίθεσιν προς την μετά λόγου ελευθέραν θέλησιν.

Εχομε εδώ μία χρησιμοποίηση από τους Στωικούς της λέξεως «ορμή» στον πληθυντικό, καθαρά ψυχαναλυτική, η οποία προοιμιάζει την ψυχανάλυση. Τι άλλο είναι αι άνευ λόγου ορμέμφυτοι διαθέσεις από την Trieb;

Σε συνέχεια από το Liddell - Scott έρχεται το λεξικόν της Νέας Ελληνικής Γλώσης, καθαρευούσης και δημοτικής και από της Νέας Ελληνικής εις την Αρχαίαν του Ιωάννου Σταματάκου. Πρόκειται για ένα λεξικό, όπου αρχαία και νέα ελληνική συνευρίσκονται, η μία αναδεικνύει τις έννοιες της άλλης:

ορμη : η προς τα εμπρός βιαία φορά και κίνησις, εξόρμησις, φορά, σφοδρότης, έντασις, ψυχική ορμή, μένος, παράφορα- ένστικτον, ορμέμφυτον, - γενετήσιος ορμή- κλίσις, ροπή· «δεν έχει ορμές» (είναι αναφρόδιτος, είναι ανίκανος προς συνουσίαν). «Διαστροφαί της γενετησίου ορμής»..... έμφυτος ορμή, επιθυμία, ζήλος, πόθος. Σχετικά με το ορμέμφυτον

: η εν ανθρώποις και ζώοις ενυπάρχουσα φυσική ιδιότης, να ενεργώσι ενίοτε άνευ τινός υπολογισμού, σκέψεως και κρίσεως.

Σχετικά με το ορμέμφυτος: ο συμβαίνων εξ αυτομάτως εκδηλουμένης φυσικής ορμής, ο μη προεσκεμμένος, μη προβεβουλευμένος, ενστικτώδης, ενστιγματικός, αυτοματικός: «ορμέμφυτος κίνησις» αντίθετος στο ηθελημένος, εσκεμμένος.

Δεν νομίζω ότι χρειάζονται λεπτομερή σχόλια για να προσέξει κανείς ότι η χρήση της λέξης ορμή, στα μεταγενέστερα των αρχαίων ελληνικά, αποτελεί συνέχεια της χρήσης της λέξης

στον πληθυντικό από τους Στωικούς. Είναι μία συνέχεια, μία προέκταση, μία ζωντανή και λογική εξέλιξη της έννοιας των ορμών στη μεταγενέστερη ελληνική γλώσσα. Και δεν υπάρχουν μόνον τα λεξικά. Όλοι έχουμε ακούσει εκφράσεις όπως: «είναι νέος άνδρας και έχει πολλές ορμές», «είναι παλληκάρι και έχει πολλές ορμές» και άλλα παρόμοια.

Ας εξετάσουμε τώρα τη λέξη ενόρμηση. Στο λεξικό του Σταματάκου, η έννοια του ενορμώ, όρμησις, αυτόματος ώθησις (ψυχιατρική), παθολογική τάσις προς εκτέλεσιν πράξεων μη φυσιολογικώς ομαλών, αλλ' αντιθέτως ανωμάτων ή επιβλαβών, δι' ο και κολασίμων. Βλ. και εφόρμησι: ορμητική επίθεσις, έφοδος. Πρόκειται για λέξη που χρησιμοποιείται συχνά στη Νομική. Διάφοροι δικηγόροι το θεωρούν συνώνυμο του «εν θερμώ». Ο κατηγορούμενος έκανε πράξη καταδικαστέα εν ενορμήσει, εν θερμώ.

Πώς συνέβη και η λέξη ενόρμηση μπήκε στο λεξιλόγιο της ψυχανάλυσης; Από πού και από ποιον εισήχθη; Και πώς οι μεταφραστές του Dictionnaire de Psychanalyse των Laplanche και P
ontalis
της έδωσαν και επίσημη επικύρωση παρά τις αντιρρήσεις που άκουσαν;

Να είμαστε Έλληνες, να έχουμε μία γλώσσα υπέροχη και να κάνουμε τέτοια λάθη; Αντί να χαιρόμαστε την αξία και τη διαχρονικότητα των ελληνικών, να εισάγομε νεολογισμούς; Γιατί το να μεταφράζομε το Trieb με τη λέξη ενόρμηση δείχνει άγνοια ή μη σεβασμό της ελληνικής γλώσσας. Η λέξη ορμή η οποία έχει εισαχθεί από την αρχαιότητα και χρησιμοποιείται ευρύτατα από τους μη ψ, από όλο τον ελληνικό λαό, αποδίδει τέλεια την έννοια της Trieb, το ότι μας παρασύρει όπου θέλει αυτή σαν τ' άχυρο στ' αλώνι.

Μίνα Μπούρα

Ιούνιος 2014